

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

1000 София, ул. Екзарх Йосиф, 12

Администрация: тел.: 02/930 49 57; факс: 02/980 76

ПАМЕТНА ЗАПИСКА
от дискуссионна кръгла маса на тема

***„Ролята и значението на районния съд за местните общности в
контекста на реформата на съдебната карта”***

22 януари 2016 г.

Днес, 22 януари 2016 г., петък от 10.00 часа в сградата на Националния институт на правосъдието, зала 201 се проведе дискуссионна кръгла маса на тема „Ролята и значението на районния съд за местните общности в контекста на реформата на съдебната карта”, по инициатива на Висш съдебен съвет – Комисия по анализ и отчитане степента на натовареност на органите на съдебната власт.

На срещата присъстват:

Красимира Филипова – зам.-министър на правосъдието
Калин Калпакчиев, член на ВСС и председател на КАОСНОСВ

Представители на:

ВСС
Върховен касационен съд
Софийски районен съд
РС Балчик
РС Белоградчик
РС Берковица
РС Благоевград
РС Брезник
РС Враца
РС Девин
РС Дряново
РС Дупница
РС Елена
РС Етрополе
РС Ивайловград
РС Исперих
РС Каварна
РС Карлово
РС Казанлък
РС Котел
РС Левски

РС Луковит
РС Момчилград
РС Нови пазар
РС Оряхово
РС Пещера
РС Своге
РС Севлиево
РС Тополовград
РС Трън
РС Тутракан
РС Царево

Представители на съсловните организации:

Българска съдийска асоциация
Висш адвокатски съвет
Камара на частните съдебни изпълнители
Нотариална камара
Съюз на съдиите в България
Съюз на юристите в България

Лектори:

Доц. д.и.н. Евгени Йочев
Д-р Тодор Галев – Център за изследване на демокрацията
Живко Георгиев - социолог

* * * * *

Калин Калпакчиев, ВСС: Много благодаря на всички, че се отзовахте, радвам се, че залата е пълна - виждам колеги от цялата страна.

Първо едно кратко пояснение за формата на срещата – дискуссионната кръгла маса. Идеята ни е това да е първата от поредица кръгли маси, обсъждания, дискусии, за да се включат максимално повече съдии, както и представители на различни организации, имащи отношение към правосъдието. Нивото на дискусиата трябва да достигне и до местните общности.

Темата на обсъжданията, според мен не трябва да бъде разбрана единствено и само като реформа на съдебната карта, защото реформата на съдебната карта е един дълъг процес и тема, която включва много въпроси, които трябва да бъдат обсъждани и решени по някакъв начин преди да се стигне до някакви действия или резултати.

Така или иначе териториалната структура на правосъдните органи през годините на Третата българска държава, след Освобождението и до днес винаги е била проявление на основния стремеж за осигуряване на гражданите достъп до правосъдие. Различните видове съдилища и тяхната териториална структура би трябвало да отговарят на това, от една страна да осигуряват качествено правосъдие, но преди всичко да гарантира на гражданите, че те ще

имат физически достъп до правосъдие, той да е улеснен, включително разбирам във всичките му аспекти, които се разглеждат в решенията на Европейския съд по правата на човека.

За днешната дискусия поканихме колеги от районни съдилища в цялата страна. В никакъв случай стремежът ни не е бил да каним само съдилища, които се обсъждат много по-активно и те се чувстват директно казано застрашени. Идеята ни беше да поканим всякакъв вид съдилища от цялата страна – по-големи, по-малки, близо до границата или в планински райони, в малки и по-големи градове, както и в областни центрове на по-големи градове.

Днес е първата дискусия, надяваме се в следващите дискусии да се включат съдии от други съдилища, това ще бъде нашият стремеж.

Целта ни днес е да проведем дискусия и всеки от вас да каже това, което мисли по темите, които сме поставили, но първо ще дам думата на доцент Евгени Йочев, дългогодишен изследовател на историята на съдебната власт. Той има множество публикации и монографии по тези въпроси, изследвал е много исторически източници, които касаят различни аспекти на историята на съдебната власт. Доц. Йочев ще ни представи в резюме свой доклад, който касае историята на съдебните райони и който е изключително полезен – тази история е много важно да бъде познавана добре, най-вече какви са били тенденциите през първите години от създаването на Българската държава до 1944 г. при формиране и реформиране на съдебните райони, какви са били критериите, какви са били конюнктурните съображения и какви периоди могат да бъдат отчетени от този около 60-годишен отрязък от време. С пълния текст на доклада на доц. Йочев всеки може да се запознае от сайта „Съдебно право“, поддържан от Съюза на съдиите в България, където е публикуван.

Давам думата на доцент Йочев.

Доц. Евгени Йочев: Благодаря. Ще кажа няколко думи за законите, за устройството на съдилищата, за съдебните райони и териториалното разположение на съдилищата в България през периода 1978-1944 г. Казвам „няколко думи“, защото периодът е доста широк и ще се постарая да Ви представя как законодателно уреждат тези проблеми, които винаги са били вълнуващи и интересни не само за съдийството.

Считам, че идеята е добра да се обсъди този въпрос, и въпреки, че той е частен би трябвало при неговото обсъждане той да се свърже с основния, с главния въпрос, а именно – осигуряване на достъпно и ефективно правораздаване близо до хората, правораздаване, което се осъществява в нормална обществена и служебна среда. Този въпрос няма как да се изключи от главния, от големия проблем за нашата съдебна власт, а именно проблема за независимостта ѝ. Мога да кажа, че, ако в основата на тази идея лежат намерения, свързани единствено с финансите, с бюджета на съдебната власт, това е неприемливо и от историческа гледна точка, и от съвременна. Ако целта е да се отклони вниманието на съдебната общност, да се разбунят духовете, което е правено през годините, това в сегашния етап на състояние на нашата съдебна власт просто е недопустимо.

Тук е необходим много голям разум, много голям реализъм, от гледна точка на това, че става дума за съдебната власт, за изпълнението на нейните функции и нейната отговорност, за хората, които се нуждаят от тази власт и разбира се не на последно място за изпълнителите - за представителите на тази власт.

Казвам съвсем не случайно това, защото в историята на Българската държава и право, в историята на съдебната власт, когато говорим за съдебна реформа ние винаги говорим за независимостта на съдебната власт. Тоест никоя реформа не може да изпълни своята цел, своята задача, ако тя не гарантира независимостта на съдебната власт и не върне доверието на обществото в нея. И тук трябва да подчертая, че българското съдийство, българските юристи се сблъскват с този проблем, не за първи път. Той не е нов, напротив, в историята на съдебната власт той се появява многократно и българското съдийство през годините успява да излезе с чест от тези трудни ситуации.

Като доказателство, като примери ще ви дам трите събора на българските правници - 1905 г., 1907 г. и 1926 г. Това е една оригинална, специфична форма на единодействие и единство на правната общност, от което тя се нуждае в съвременния етап - обединение и единодействие на отделните правни гилдии. На първо място, което се проявява през целия период от Освобождението до 1944 г., това е единодействието между Съюза на българските съдии и Съюза на българските адвокати.

В интерес на истината трябва да отбележа, че Съюзът на българските адвокати води една много последователна и активна политика в защита на интересите на българското правораздаване, в защита интересите на българското съдийство, в защита на независимостта на съдебната система.

Това се отчита от българското съдийство, в частност от Съюза на българските съдии, и се стига до формулировката за два братски съюза, която действително отговаря на истината. Обобщавайки урока от миналото, урока от дейността на Софийското юридическо дружество, на Българския юридически съюз, на Съюза на българските съдии и Съюза на българските адвокати, това е единство на правната общност и на гражданското общество в името на утвърждаването на законността и правовия ред в страната.

Аз съм убеден, че постигането на тази цел ще означава, че България е завършила своя преход. Мисля, че това е условие, което трябва да кажем, че, ако не се изпълни ние нямаме основание да говорим за завършване на този демократичен преход. България ще завърши своя преход и наистина ще бъде демократична и правова държава само, ако постигне тази цел – независима съдебна система и възстановяване изгубеното обществено доверие в правораздаването.

След тези няколко встъпителни думи, конкретно ще премина към проблема – малко в исторически план, за да видите как се поставят основите, как се развиват, как общо взето проблемите в определен смисъл се повтарят, но се решават различно.

Безспорно решението е в ръцете на политическите партии и основната битка през целия този период между съдийството, между Съюза на българските съдии и управляващите политически партии е въпросът за несменяемостта на съдиите и независимостта на съдебната власт. Тази битка е трудна, продължителна, с противоречиви резултати, но в крайна сметка българското съдийство се налага и успява да наложи възприемането на несменяемостта на съдиите като условие, като гаранция за независимостта на съдебната система.

През тези 65 години в зависимост от моделите, които се възприемат и прилагат, законодателната уредба на съдоустройството преминава през два периода – аз ще разгледам успоредно законодателната уредба и

териториалното устройство на страната. Първият период е 1880 - 1909 г., през който се утвърждава т.нар. руски модел на устройство на съдебната система, наложен от Либералната партия и от Народната партия. По-интересен е вторият период, обхващащ времето от 1910 г. до 1944 г., когато през 1910 г. Демократическата партия възприема основни принципи и институти на западно-европейското законодателство. Копира италианския и френския модел - става дума за ВСС, съдебния инспекторат, дисциплинарните съвети, системата за назначаване и повишаване в длъжност, съвсем нови форми и институти на организация на съдебната система, които продължават да съществуват до 1944 г.

Независимо от смяната на моделите, начинът на райониране на съдилищата през целия този период винаги следва административно-териториалното деление на страната. Какво е то става ясно от факта, че през този дълъг период са приети три закона за административно-териториалното деление на територията на държавата. Първият - от 23.05.1880 г., вторият - от 21.08.1882 г. (той е утвърден от Държавния съвет по време на Режима на пълномощията и няма истинската законовата стойност, каквато изисква Конституцията), третият е от 17.05.1901 г. Като допълнение - един указ от 19.05.1934 г. За същото това време, за този период са гласувани пет Закона за устройството на съдилищата, но единствено този от 1880 г. и Наредбата-закон от 1934 г. са пряко свързани и следват уредбата, която настъпва в административно-териториалното деление на страната.

Още в началото трябва да кажа, че този проблем - териториалното деление или териториалното разположение на съдилищата не е толкова важен, не е основен, не е изведен на преден план от политическите партии, не стои в центъра на тяхното внимание.

По-скоро в центъра на тяхното внимание е уредбата и функционирането на съдебната система и конкретно определянето на реда за назначаване и повишаване на съдиите и възприемането на принципа на несменяемост. Това не е случайно, защото чрез тези решения се търсят възможности за намеса и контрол върху съдебната система. През целия този период ние наблюдаваме стремеж и реализация на този стремеж за политическо влияние върху съдебната власт.

Основите на териториалното разположение на съдилищата се полагат още по време на временното руско гражданско управление, когато територията на Княжество България е разделена на 5 губернии и когато започва действието на временните съдебни правила, с които се създават и основните съдилища, т.нар. полюбовни или помирителни съдилища, общите и особените съдилища.

С тези съдилища се създава първата съдебна система на страната. Помирителните съдилища са непрофесионални и основната им задача е постигане на доброволно помирение за страните, изграждат се във всяко българско село. Общите съдилища са окръжните и областните.

Тук виждаме възприемането на руския модел - окръжните съдилища се създават на мястото на бившите казавийски съдилища, тоест окръжни съдилища от турската правосъдна система, докато областните съдилища са вече един нов тип съдилища, които са непознати до тогава в българските земи. Първият такъв съд е открит в Пловдив на 1 август 1878 г., след това идва Сливенският – 20 август, и през септември са учредени и областни съдилища в София, Русе, Видин, Търново и Варна. Година по-късно последните три съдилища са закрити и основният мотив на министър Димитър Греков е

малкият брой дела през първите шест месеца на годината. Тези съдилища действат като втора апелативна инстанция, въпреки че не се наричат апелативни съдилища. Започват да се наричат така едва след приемането на първия съдоустройствен закон.

На 25.11.1878 г. е създаден и Върховният съд и по този начин се установява три инстанционната съдебна система в страната, която продължава да се развива по същия модел до 1944 г.

Първият Закон за устройство на съдилищата е приет през 1880 г. и той решава един много важен проблем – усвояването на института на мировите съдии. Създава се нова съдебна система, в основата на която лежи мировият съдия. Той заменя т.нар. полюбовни, помирителни съдилища, това е професионален съд и най-важното - това е съд, който е най-близо до хората. Тогава министър Стоянов откровено признава: „Ако не беше тази цел и идея да се създадат мирови съдии, ние нямаше да работим толкова усърдно за приемането на този закон”.

Тази цел действително е да се създадат съдилища най-близки, най-евтини, най-достъпни за населението. Този съд става широката, стабилна основа на съдебната система, като се запазва помирителният характер.

Територията на мировия съдия се ограничава в съответната околия и Закона за административното деление на Княжеството определя околията като териториални единици, които са с население от 20 до 40 000 души. Тези общини се подразделят на първостепенни и второстепенни, а броят и границите на околията се определя от Министерски съвет.

Законът казва, че всеки район на Окръжен съд се разделя на няколко мирови околии и във всяка от тях правораздава по един миров съдия. Първоначално такива се създават във всеки околийски център, а след това поради практически нужди и в някои околийски градове, които не са такива.

Седалищата на съдебните участъци се предвижда да се определят с особен закон, а когато няма такъв, и за съжаление такъв много дълго време не се създава, това става с решение на Министерски съвет, по предложение на министъра на правосъдието.

По силата на закона броят на окръжните съдилища, на техните отделения, границите на окръзите им се определя чрез особено разписание. Това се прави всяка година със Закона за бюджета.

Законът за бюджета се използва най-ефективно и рационално от политическите партии, за да оказват определен натиск и влияние върху съдебната система, върху нейния състав и това е особено характерно през периода до въвеждането на несменяемостта на съдиите до 1899 г. и след това, когато от 30-те до 1944 г., в условия на икономическа криза, на суспендиране на Конституцията и налагане на по-особени условия на управление. В съответствие със закона седалището на всеки окръжен съд е в съответния окръжен град.

Със закона за административното деление на Княжеството, съществуващите до тогава 31 окръга са намалени на 21. Те са първостепенни, второстепенни, които са 5 на брой и третостепенни, които са 11. Тук ще посоча едно разминаване между този закон и Закона за устройство на съдилищата, защото вторият утвърждава десет съдебни окръга и това са – Софийски, Видински, Търновски, Русенски, Варненски, които са първостепенни и Кюстендилски, Врачански, Плевенски, Шуменски и Силистренски, които са второстепенни. Тук става дума за Княжество България, до Съединението.

По-късно са определени и съдебните околии във всеки съдебен окръг, те са общо 63, във всеки от които е назначен мирови съдия и те също са разделени на степени.

Основният критерий при разделянето това е големина на територията, численост на населението, важност на центровете на околията. Тази важност произтича от политическите интереси и политическите виждания и разбирания на съответната управляваща партия. Първостепенни са 6 съдебни околии, второстепенни – 20 и третостепенни – 37. Когато отбелязвам факта за степените, веднага го свързвам с решението за заплащане на мировите съдии, то е обвързано с тези степени. Така мирови съдии в първостепенни околии получават 4500 лева годишна заплата, във второстепенните околии 3600, в третостепенните – 3000. Тук ще кажа, че битката за заплатата на съдиите през целия този период е много сериозна и в голяма степен те не срещат онова разбиране и съдействие от страна на държавната власт, от страна на политиките. Заплатите на съдиите остават сравнително по-ниски от редица държавни служители. В тази степен на държавните служители те са на значително по-ниско равнище.

Броят на апелативните съдилища и границите на техните райони също се определя с особено разписание и първоначално са открити такива съдилища в София и Русе, а след Съединението и в Пловдив. Още тогава започва битката къде да бъде апелативният съд – в Русе или в Търново. Тази битка я започва Петко Рачев Славейков, който се мъчи да убеди Народното събрание, че трябва да има съд във Велико Търново, поради историческите традиции, голямата област, населението и големия брой дела. Стига и до идеята там да се установи апелативният съд, а в Русе да се запази търговският съд, който е още от турско време, предлага и компромис - по едно отделение и в двата града, но предложението му е отхвърлено. Година по-късно, министърът на правосъдието Георги Теохаров със заповед, приета от Министерски съвет, открива апелативен съд с едно отделение в Търново. След три месеца е открито още едно. Мотивът е много ясен – много е работата на Русенския окръжен съд, малко са разходите, броят на апелативните съдилища е малък. Открива се и второ отделение. Търновският апелативен съд съществува до 1 май 1883 г., когато се приема вторият закон за устройството на съдилищата, а той предвижда да има апелативни съдилища само в София и Русе. Борбата на търновските народни представители продължава и с бюджета за 1893 г. е създаден отново апелативен съд с едно отделение. През 1895 г. той окончателно е закрит. Тогава Георги Губиделников обосновава решението по следния начин: „Малък е съдебният район и най-важното създаването на съда удовлетворява партийни и местни интереси и нужди”. От тук нататък това е едн от основните мотиви. Той винаги се намесва при определянето на районите, при определянето на конкретното седалище, на определен общински, окръжен или областен съд. Трябва да кажа, че това е един от малкото спорове, който добива такъв мащабен размах, такова значение, като цяло разногласията и политическата борба са по-скоро на общинско равнище. Става дума за границите на отделните общини, за създаване на нови и оттам за връзката с мировите съдии.

Със закона се създава и Върховен касационен съд и така първият закон запазва и утвърждава триинстанционната система, триинстанционния модел на правораздаване, който се утвърждава от другите, от следващите закони и се запазва до края на 1944 г.

През 1901 г. се приема първият закон за административното деление на територията на Княжеството и въз основа на него се формират и новите съдилища – окръг, околия и община. Броят на окръзите е намален на 12 и тук е много интересна позицията на Петко Каравелов и на министър Александър Радев. Петко Каравелов казва, че не трябва да свързваме цялото държавно управление с администрацията и заявява: „Правосъдието има особена логика, особени правила, с които трябва да се съобразяваме.“ Той призовава народните представители да не се борят за административно управление, а да искат местен съд и Александър Радев го подкрепя в това становище. Идеята е да се доближат съдилищата до хората и да се намалят разходите. Оказва се, че парите за възнаграждение на свидетелите надминават годишно 400 000 лева и това е един от мотивите, който се използва.

Най-съществени изменения в начина на определяне на районите на отделните съдилища настъпват след 20-те години на 20 век. Те са резултат от политическите събития и преди всичко от реформите, които осъществява земеделското правителство и правителството на Кимон Георгиев след преврата от 19 май 1934 г.

Целта на земеделското правителство е засилване административната власт на министъра на правосъдието и ограничаване автономията и независимостта на съдилищата. Тази цел се реализира по следния начин – премахва се изискването окръзите на окръжните съдилища, районите на апелативните, участъците на мировите съдии, както и техните седалища да се определят със закон, и се приема това да става със заповед на министъра на правосъдието. По този начин с постановление на Министерски съвет този въпрос се решава според вижданията на земеделското управление. Обобщаващо можем да кажем, че до тук проблемът се свежда до това дали териториалното разположение на съдилищата и техният брой да се определя със закон и с постановление на Министерски съвет по предложение на министъра. Налага се вторият начин, просто защото не се приема такъв закон.

Тук ще кажа, че през този период земеделското правителство прави промени и в административното правосъдие като премахва Закона за административното правосъдие като самостоятелен закон, включва го в закона за устройството на съдилищата, включва и Административния съд към съдебните учреждения като го нарича не върховен, а само административен. Това е една реакция на Стамболийски срещу някои решения на този съд свързани с оплаквания по закона за държавните сгради и жилища.

Най-големите промени в териториалното разположение на съдилищата настъпват през следващото десетилетие, след преврата през 1934 г. Тук ще кажа една особена трактовка по този проблем, която казва главният прокурор на Върховния касационен съд Светослав Велчев през 1926 г. в един реферат пред събора на правниците. Той се казва „Предпоставки за добро и бързо правосъдие“ и счита, че мирови и окръжни съдилища трябва да има само в такива центрове, към които тежнеят и другите интереси на населението. Той предлага да се направи ново деление на територията на царството в съдебно отношение въз основа на началото на централизация и това начало фактически се залага в реформата, която осъществява правителството на Кимон Георгиев.

В центъра на тази реформа се поставя новото деление на територията на царството, въз основа на началото на централизацията. Какво прави правителството – с Наредбата-закон за устройството на съдилищата се

създават нови съдебни органи, формира се нова съдебна система. Тя включва околийските, областните, апелативните съдилища и Върховния касационен съд. Околийските съдилища се изграждат на мястото на мировите, а областните - на мястото на окръжните. Територията на околийските съдилища съвпада с тази на околийските управления, а на областните - с административните области.

На мястото на съществуващите окръзи се създават седем области – Софийска, Врачанска, Плевенска, Шуменска, Пловдивска, Старозагорска и Бургаска. Във всяка община се учредява общински съд, който има помирителни функции.

Реформата засяга преди всичко устройството на съдилищата и тяхното териториално разпределение. Няколко месеца след началото на реформата мировите съдии от 149 са съкратени и трансформирани в 83 околийски съдилища със 136 съдии. Съществуващите до преврата 26 окръжни съдилища са преобразувани в седем областни, а броят на съдиите е намален от 162 на 130.

В трите апелативни съдилища се запазва този брой, докато във ВКС се увеличава от 27 на 35. Първите резултати от реформата предизвикват острото недоволство и на съдебната гилдия, на адвокатите, и на населението.

Създават се по места различни комитети – инициативни, организационни, интелектуални и др., които пишат писма до министър-председателя, до парламента, до министъра на правосъдието за възстановяване на мировите и окръжните съдилища, поради това, че се разкъсва връзката между съда и населението.

Под натиска на общественото мнение, на населението по различните райони, на професионалните организации на съдиите и на адвокатите, се стига постепенно до промяна в наредбата и до увеличаване на областните съдилища. Техният брой става 16 през август 1935 г., като се запазва броят на апелативните съдилища.

След това настъпват промени в районирането, през 1941 г. и 1943 г., които промени главно са свързани с обстоятелството, че към страната се присъединява южна Добруджа или, че България поема административното управление на териториите на Македония и част от Тракия, защото те налагат създаването на нови областни съдилища, такива се създават в Дупница, Неврокоп, Силистра, Добрич и др.

Със закона от 1943 г. за първи път броят и седалищата на областните и на апелативните съдилища се определя чрез самия закон, нещо повече - към закона има приложена специална таблица и те се узаконяват с него и стават част от него. Тоест след 60 години се стига до един закон, в който са уредени тези проблеми, които възникват още от началото. С този закон се създават 130 околийски съдилища, като в тях влизат и тези в новоосвободените земи. Създават се и 4 апелативни съдилища, стават 4, защото в Скопие се създава апелативен съд. Районите на отделните съдилища се определят и изменят от общото събрание на по-горния съд, това е много важно решение, което се приема под натиска и по идея на министър Партов. Издадените определения се решават от общото събрание на ВКС, а неговото решение се утвърждава от министъра на правосъдието.

Обобщавайки можем да направим следните изводи: Като цяло до 1934 г. има една стабилност на районирането на отделните съдилища и това може да се отдаде от една страна на стабилността на административното деление на

територията на държавата, а от друга на политиката на управляващите партии, а именно на техния интерес за по-достъпно и близко до населението правораздаване.

На второ място, промените, извършени по времето на управлението на БЗНС и особено след преврата от 19 май 1934 г., показват, че всяко мащабно действие в тази посока дестабилизира системата, затруднява нейната дейност и оказва негативно влияние върху положението на съдиите. Това предизвиква силна обществена реакция и това е причината за постепенно връщане назад.

На трето място, практиката показва, че подобни промени задължително изискват обсъждането им с правната общност и съобразяване с обществения интерес - нещо, което не прави нито земеделското правителство, нито правителството на Кимон Георгиев, който по това време е и министър на правосъдието.

Четвърто, налага се изводът, че трябва да се отхвърли всяка политическа, партийна намеса. По-горестоящите съдилища са тези, които най-реално, обективно могат да посочат проблемите, нуждите, необходимостта от един или друг съд. Не на последно място, мисля че промените трябва да се правят не с оглед на финансови, човешки ресурси, а от гледна точка на утрешния ден на съдебната власт и на нейният нов облик.

Това са някои от изводите, които се налагат в един исторически преглед на този проблем и мисля, че тези изводи заслужават внимание и осмисляне не само от представителите на съдебната власт, а също и от политиците и от законодателите.

Благодаря Ви за вниманието!

Калин Калпакчиев, ВСС: Както Ви казах, пълният доклад можете да видите на сайта „Съдебно право”. Много ценен източник на идеи е прегледът, направен от доц. Йочев.

Това ми дава повод да кажа, нещо, което пропуснах в началото – смятам, че повечето от Вас ще споделят това мое мнение, че въпросът за реформата на съдебната карта по никакъв начин не трябва да бъде свеждан до елементарното равнище – закриване и откриване на съдилища, с оглед някакви фискални или конюктурни интереси, както много добре подчерта и доц. Йочев.

В този смисъл на нас ни е необходим един разговор, който да обхване всички възможни аспекти на проблема за това каква териториална структура е адекватна на днешното социално-икономическо развитие на България. Освен това, какво според нас съдиите, според съдебната власт трябва да вложим в ролята и значението на районния съд в структурата на съдебната власт, както и неговата роля и значение в рамките на местните общности. Затова така озаглавихме темата днес. И едва тогава да говорим за съдебна карта в някакви конкретни измерения и предложения.

Затова поканихме министъра на правосъдието, пропуснах да кажа, че тук е зам.-министърът на правосъдието, прокурор Красимира Филипова. Казвам прокурор, защото доскоро тя беше такава, а и след това ще е такава. Тук е и Петко Петков, който доскоро беше зам.-министър, съдия сега в районния съд. Поканихме и министъра на регионалното развитие и благоустройството, не знам дали има представител.

Както се видя и от изложението на доц. Йочев териториално-административното деление на страната е било винаги пряко свързано със структурата на съдебните райони, това също е въпрос на дебат, така ли трябва

да остане или както е имало и други идеи назад във времето, структурата и въобще границите на съдебните райони да следват друга логика.

Освен това, ние сега говорим за районните съдилища, но много добре знаем, че всъщност нещата трябва да бъдат мислени в система и в комплекс, районните съдилища са свързани с това каква ще бъде структурата на второинстанционните, съответно на апелативните, на специализираните.

Идеята ми е, че това е само началото на разговора и колкото и да ни се иска понякога да взимаме някакви бързи решения, както и историята показва, бързите решения винаги се оказват не толкова добри и има отстъпление назад. По-дълго да говорим и след това да действваме, отколкото първо да действваме и след това да видим грешките.

Последно, което исках да кажа е, че имате и сега възможност да коментирате, ако имате идеи и след това ще дам думата на двамата социолози – Тодор Галев и Живко Георгиев.

Владислава Цариградска, РС Луковит: Бих искала да чуя мнението на доц. Йочев, провеждайки това задълбочено изследване какво е неговото мнение, кои трябва да бъдат водещите критерии при решаване на тези въпроси, чий интерес да бъде съобразяван приоритетно?

Доц. Евгени Йочев: Не интереса на политиците. От там нататък всичко е ясно – интересът на хората, интересът на правосъдието и системата. В това отношение натискът върху управляващите трябва да бъде много силен, организиран и единен. Всяко раздвояване, всяко различие вече поставя под съмнение успеха и дава възможност за политическа намеса и за политическо решаване.

Аз съм убеден, че финансовият въпрос не може да бъде водещ. Най-лошото, което може да се случи е това, което става след преврата 1934 г. - да се намесят тези странични фактори, които в една или друга степен могат да помагат, да съдействат на правосъдието, но в определен случай и смисъл му пречат.

Позицията, която трябва да изгради Висшият съдебен съвет, Съюзът на съдиите, е позиция, изработена от самите съдии и от по-горестоящите съдилища, които най-добре могат да кажат какъв е проблемът, какъв вид, състав и др. Всякаква математика трябва да бъде изключена. Ние го разглеждаме този проблем в момента, но трябва да го разглеждаме в перспектива, от гледна точка на динамиката на населението, от гледна точка на икономическото развитие на района, от гледна точка на самото правораздаване, на самите съдии като представители на съдебната власт.

Тук има освен обществен и личен интерес. И освен обществен проблем и личен проблем, става въпрос за съдии, които са несменяеми, в по-голямата си част. Това, което преди се е правило с бюджета и с тези промени е било точно тази идея - някои несменяеми съдии да бъдат преместени, да бъдат уволнени и се създава действително напрежение в съдийската общност. Казва се, че ще се махне едно отделение на ВКС – 1933 г., и нещата започват да кипят в самия съд, защото не се знае кои съдии, не се казва първо или второ отделение, а се казва състав на едно отделение.

Самите вие трябва да намерите този обективен критерий и той трябва да бъде в интерес на хората и в интерес на системата.

Калин Калпакчиев, ВСС: В тази връзка искам да подчертая, защото е важно, по действащото законодателство сега е възложено на съдебната власт, доколкото чл.30 от ЗСВ дава правомощия на ВСС, да открива и закрива съдилища и да определя границите на съдебните райони. За първи път съдебната власт сама може да вземе решение по тези въпроси. Преди това е било в правомощията на изпълнителната или на законодателната власт.

Отговорността е наша. Важно е в отделните съдебни райони социално-икономическите фактори да бъдат изследвани, защото доброто познаване на социално-икономическата специфика на всеки район, на всяка общност има значение за това да се вземе решение дали в едно населено място да бъде създаден или да не бъде създаден съд, съответно каква е възможността на гражданите с оглед социално-икономическото положение за по-отдалечен достъп до съд и т.н.

В тази връзка ще помоля доц. Тодор Галев, с който работихме преди една година по един доклад за социално-икономическите профили на съдебните райони. Той създаде този доклад, както и един индекс на социално-икономическото развитие. Още тогава казахме, а и той самият подчерта в доклада си, че ограничеността на някои от данните, които ползва, не позволява да се направят по-категорични изводи, но структурата и методологията, която той използва за създаване на профили на съдебните райони е изключително ценна и трябва да бъде развивана.

Г-н Галев има идея как може да бъде развит този модел, да бъде използван в бъдеще за едно постоянно наблюдение на социално-икономическите показатели и фактори в съдебните райони. Заповядайте!

Тодор Галев, Център за изследване на демокрацията: Благодаря ! Ще се опитам да не се повтарям, защото една голяма част от вас вече ме познавате.

Накратко ще кажа – идеята беше да определим кои са онези фактори, социално-икономически, демографски, технологични, инфраструктурни, географски дори, които определят в някаква степен появата на дела в районните съдилища, тоест в първоинстанционните съдилища. Разделихме факторите на четири големи групи: демографски – това са брой, възрастова структура на населението, но също така образователно ниво на населението; социални фактори – това са образователни услуги, здравеопазване, предлагане на административни услуги; икономически фактори - ниво на бизнес развитие, тип бизнес развитие, ниво на заетост сред населението; и технологична инфраструктура - достъп и предлагане на интернет, пътища, географски разстояния, географски особености на районите и др.

Идеята беше да използваме публични данни, които са лесно достъпни, и да са публични данни, които по силата на някакъв законодателен акт се събират регулярно. Различен тип публични регистри, най-вече, за да може тези публични данни регулярно да се обновяват и съответно да се следи и да се прави мониторинг на развитието.

Методологията за анализа беше разработена така, че анализът да може да се направи на всички нива, като започнете от ниво населено място, защото всички данни, които събираме, първоначално са на ниво населено място, след това могат да бъдат агрегирани на всички произволни нива, които пожелаят – община, област, районен съд, окръжен съд, апелативен съд и т.н.

Два от резултатите бяха т.нар. индекс на социално-икономическото развитие, който обобщава от около 80 отделни индикатора от четирите групи, които споменах, който показва какво е нивото на социално-икономическо развитие и вторият резултат беше достъп до правосъдие, което се опитахме да конструираме въз основа на наличните данни.

Опитахме се да предложим методология, която е лесно възпроизводима, тоест след като веднъж е създадена и тествана и доказано, че тя работи, може да бъде направена без да е необходимо експертно участие на математици, статистици и др., тоест всяка година може тези данни да бъдат обновявани със сравнително малки усилия и съответно да произвеждат резултат.

Резултатът, който излезе, потвърждава това, което каза и доц. Йовчев – основният фактор определящ появата, броя и типа дела на нива районен съд е гъстотата на населението или брой население, всъщност там където имаме намаляващо население е налице и намаляване на делата в районния съд. Интересно е да се види, че има някои райони, които са с изключително силна тенденция на намаляване на населението, открояват се Никопол, Белоградчик, Трън. Където намаляването за пет години е с 30%. Това показва до голяма степен необратимост на тези процеси.

Зависимостта се оказва линейна и тя е много ясна, тук-там има някои различия, примерно София, но ние София е изключихме в самото начало от анализа, защото нейните характеристики са толкова различни от останалата територия на страната, статистическите анализи показват, че тя е изключение. Когато я сложим в статистическия анализ, тя по-скоро го замърсява, резултатите на анализа се влошават, така да се каже. Има и някои интересни изключения, които статистическият анализ не можеше да обясни, например, Варна в част от факторите е такова изключение. Варна, като районен съд. Друго такова изключение, което изглежда необяснимо от наличните данни е Провадия.

И двата резултата – и индексът на социално-икономическо развитие и достъпът до правосъдие поставят изключително сложен казус пред идеята за реформа. Това е следният казус: районите с най-силно намаляващо население, съответно те са с най-нисък индекс на социално-икономическо развитие, това означава, че в дългосрочен план там делата ще намаляват, статистически това е абсолютно сигурно, с толкова високи коефициенти на сила на зависимостите между факторите, че не може да не е така.

Същевременно това са районите с най-влошен достъп до правосъдие, тоест това са районите с най-уязвими групи в краткосрочен и средносрочен план по отношение достъпа до правосъдие. Всяка една реформа там ще засегне още по-силно тези хора, които са най-уязвими, това е проблемът, който логически и статистически изглежда неразрешим. От гледна точка на социално-икономическото развитие това е проблем, който ние предвиждаме, че ще се задълбочава, тоест различията в регионите ще се задълбочават.

Тук преди малко стана дума за регионалното развитие и включително и затова какво прави Министерство на регионалното развитие и благоустройството в тази насока. Ако погледнем преди две години имаше изготвени доклади за регионално развитие по шесте статистически райони за планиране, след това по области, стигнаха и до ниво община накрая. Проблемът е, че една голяма част от тези доклади са прекалено оптимистични и всъщност подценяват реалностите, отчасти поради проблема със статистическите данни, защото се ползват преди всичко на по-високо ниво, по

статистически данни, които не отчитат някои процеси и отчасти, защото, когато се работи на ниво статистически район, разликите вътре в населените места се размиват, а когато говорим например за районни съдилища или географските райони, тези разлики се виждат.

Ние с г-н Калпакчиев и с част от другите членове на Висшия съдебен съвет сме говорили многократно, дали ще е тази или друга подобна методология, трябва да съществува някаква методология, която да позволява не само на ВСС, но дори и на отделните съдилища регулярно да проследяват какво е развитието, какви са промените всяка година в техния район, за да могат да взимат адекватно решения, дали този район се нуждае от повече или по-малко съдебни услуги, които да бъдат предложени на гражданите. Както и да се наблюдава как съответният район стои в сравнителен план със съседните райони, най-малко в рамките на окръжен съд, защото има някои райони на окръжно ниво, в които разликите на социално-икономическо развитие между отделните районни съдилища са фрапиращи. Примерно такъв район е Плевен. Там Кнежа като районен съд е с наполовина по-ниски нива на социално-икономическо развитие, отколкото самия Плевен или в сравнение дори с Червен бряг, Левски. Никопол е още по-зле и от Кнежа.

Подобен район е и Видин. Той е с изключително добро развитие, същевременно Кула е един от районните съдилища, с най-лошо развитие в цялата страна. Тези диспропорции показват какво може да се направи до голяма степен и в рамките на сегашната териториално-функционално разделение на съдебната система, ако няма желание и обективна възможност за преминаване към по-радикални промени.

Нещо, с което искам да завърша – подобни методологии дават възможност да се прави анализ, който не е обвързан със съществуващото териториално-функционално разделение или съществуващото административно-териториално разделение на държавата. Не само на съдебната система, тоест те дават възможност да се види как се групират отделни населени места в по-големи региони със сравнително еднакъв профил на социално-икономическо развитие, което би могло да е първата стъпка към бъдещо планиране на една радикална реформа. Подобна методология беше приложена от Министерство на транспорта и информационните технологии преди три години за планиране на публични инвестиции за изграждане на широколентова инфраструктура. Оказа се, че в онези райони, където има реална нужда, те всъщност включват населени места, групирани по някакви признаци, които обичайно попадат на 3-4 или дори 5 съседни общини, но няма нужда да се действа на ниво община, а има нужда да се действа точно в този район, който се самосъздава, така да се каже от определеното ниво на развитие на социално-икономически, демографски и др. фактори. Ако тези фактори бъдат използвани, за да се види какви райони се създават с типово еднакви профили, социално-икономически профили, това може да е първа стъпка към наистина радикална реформа. В началото, когато търсихме каква методология да разработим, направихме изследване какво се е правила в други страни, какви методики са се ползвали и т.н. и всъщност няколкото случая, които забелязахме с радикална реформа на съдебната система или на съдебната карта на дадена страна е минала през подобна стъпка – определяне не в зависимост от териториално-административното деление на страната, а в зависимост от развитието на ниво социално-икономически фактори и т.н. Най-показателни фактори, много далеч от нашата практика и от нашата

действителност е Австралия, където радикална реформа на съдилищата минава за около 10 години. В други страни от Европа тази радикална реформа /чак толкова радикална, каквато е била в Австралия няма в Европа или поне ние не се натъкнахме на такъв пример за последните около 30 години, които проверихме/, но дори в другите страни, където реформите са били много по-леки да кажем, това е отнело между 5 и 10 години. Ние смятаме, че този тип анализи, които показват каква е средата, функционират различните съдилища било то районни или окръжни – няма значение и как тази среда се развива и методологии, които дават възможност да се прогнозира развитието на тази среда са изключително важни, те трябва да се използват не само на централизирано, но и на ниво районен съд, за да се „огледа“ така да се каже районният съд в социалната среда, в която той съществува и в която той работи. Ако имате въпроси аз винаги съм отворен и ще отговоря.

Благодаря Ви!

Калин Калпакчиев, ВСС: Съжалявам, че за момента Висшият съдебен съвет не съумява да продължи изследването, което Вие тогава изготвихте 2014-2015 г., ще се опитаме да продължим да убеждаваме колегите.

Както каза доцент Йочев историята на съдебната власт показва колко силна, почти за целия този 60-годишен период, а и след това, е традицията на помирителните съдилища под една или друга форма - полюбовни, мирови, общински, другарски, което означава колко е важно да уточним и всички ние да разискваме каква е и каква трябва да бъде според нас ролята на съдията в местната общност. Всички знаем, че не само делата и разглеждането на делата са задължението на един съдия, особено в районен съд.

Има различни съдии, разбира се, които по различен начин разбират работата си и са по различен начин активни или по-пасивни, в такъв смисъл ми се иска да подложим на дискусия след това този въпрос и всеки от Вас да сподели виждания и практики.

Живко Георгиев е правил изследвания за това как се отразява и какви са връзките с местните общности на различни институции. С него говорихме и имаме идеи за това как да се развие такова сравнително изследване за това как се отразява активността на съдебната институция върху капацитета на местната общност. Давам му думата, за да сподели своите идеи по този въпрос.

Живко Георгиев, социолог: Добър ден, колеги! Аз съм социолог и нищо не разбирам от Вашата материя.

Миналата година едновременно бях ангажиран с един проект, който се занимаваше със системата за натовареност на съдиите, а в същото време работих и по един друг, съвсем различен, касаещ междинна оценка от петгодишната работа по реализацията на доста сложна и многопланова реформа в системата на социалната политика, каквато е процесът, наречен деинституционализация на грижите за деца.

След среща с г-н Калпакчиев стана ясно, че мога да споделя някои мисли на глас, които ще бъдат релевантни и за темата на днешната дискусия.

През последните десетилетия има една тенденция – голяма част от ангажиментите на държавата в предишни времена и особено свързани със социална политика, образование и близки до тях области, малко по малко да се

децентрализират и да се делегират на местната власт, по логиката, че тя е много по-близка до хората, до крайните бенефициенти, до рисковите групи, до нуждаещите се, по-логично е там да се реализира тази политика.

Държавата осигурява стандартите, контрола, финансовия ресурс, но този, който реално реализира тези социални грижи по превенция, интеграция на рискови групи, по-добре да се реализира на местно равнище.

Процесът по деинституализация е абсолютно в тази логика, засега протича и почти е приключил процесът по деинституализация на грижите за децата, следващите години започва процесът по също такава голяма европейска програма, по деинституализация на грижите за възрастни. Ще бъдат закрити всички онези институции, които до този момент поемаха грижата за деца с умствени, психически отклонения и др., девиантно поведение и цялата тази програма се разглежда като философия, като идеология, преход от грижи в институции от интернатен тип към грижи в общността. Тези неща са се случили, там пионер е пак Австралия. Преди 30 години в Австралия след изследване забелязали, че институциите са лошо нещо, там произвеждат само деца, които не могат да се интегрират, деца с девиантно поведение, деца, които често са жертви на насилие, те са основен фактор, който генерира криминалния контингент, във всичките му разновидности, и решава, че по-добрият вариант е вместо да има такива институции, да се положат усилия, да се разработят парадигми така, че да се случи нещо, което ще вкара тези деца в условия, близки до семейните и ще им позволи по-добре да се интегрират в местните общности.

В цял свят най-авангардната мисловна схема е, че трябва да помогнем на местните общности да поемат колкото може повече неща в свои ръце и по-малко да се разчита на държавата, на администрацията, на централизираните ресурси. Работих по тази тема и от всички мои изследвания се оказа, че най-добре този процес се развива там, където местната общност има капацитет да реализира подобен род усилия. Същото ще се случи и с деинституализацията на грижите за възрастни, когато стартира този процес.

Какво значи да има добър, висок местен капацитет? Това означава местна власт с ангажираност и капацитет, това означава специалисти в различни категории, партньорство и силен граждански сектор, благосклонна нагласа от страна на местната общност, освен това добри медиатори за работа с ромските общности.

При всичките ми обиколки установих е, че нещата не вървят добре там, където извън това изградено местно партньорство са останали съдът, прокуратурата и полицията.

В генезиса на изоставянето на деца, в усилията по превенция на изоставянето на деца има обикновено много теми, свързани с насилие, престъпност, тежки общности, тежки семейни общности и, ако в местния координационен механизъм не са привлечени специалисти от съда, прокуратурата, полицията, нещата не вървят. Все пак установих, че в някои общности това се е случило – има такова партньорство. Примерно Монтана е един от най-добрите примери за този проект и там съдът, прокуратурата и полицията участват. Там превенцията по изоставянето, превенцията срещу извеждането на деца от семействата им поради насилие дава пълните резултати. Това не са непременно усилия и ангажименти тип „дела“. Това са онези отговорности, които навярно ги има разпределени по множество закони, които са отговорности на съдилищата, но някои ги приемат присърце и работят

извън рутинния си ангажимент с делата, а други не го правят. Оказа се, че Монтанският съд се е ангажирал с някакви конкретни неща, в частност разработил е специални правила за изслушване, което дава възможност на социални работници, психолози, на всички онези, които се ангажират с процеса на действие за деинституализация да намерят по-верния подход към казуса, да намерят начин, така че да предотвратят изоставянето на деца. За период от една година казаха, че е осъществена превенция на 9-10 случая.

Всяко изоставено дете в момента, по стандартите на Българската държава, струва на публичните ресурси между 9 и 15 000 лева годишно. Ако съдебната система партнира и подпомага добре този въпрос, може да се помогне много деца да се съхранят в семействата им.

Естествено има и други проблеми около цялата тази материя – контрол върху начина, по който работят центровете за настаняване от семеен тип, центрове за настаняване на деца с девиантно поведение, т.нар „кризисни центрове”. Убеден съм, че без сериозно поемане на проблема от страна на съдебната система този проблем няма да бъде решен.

Моята идея е следната, като се връщам към другия проблем за натовареността на съдиите – ако натовареността основно се мисли през броя дела ще настъпи един тип оценка на съдилища; от гледна точка на натовареност, но в по-периферните региони на страната, където по дефиниция рискът от по-малко дела е по-висок, когато се разглежда натовареност на съдилищата трябва да се има предвид и тяхната активност, с проактивна позиция в цялото това поле в разписани в един или друг закон ангажименти към местната общност. Това да се отчита и при глобалната оценка за натовареност и необходимост на местно съдилище в този район.

Съдебните институции в по-неразвитите общности имат потенциала, участвайки в партньорството да върнат ресурсите на тези местни общности да регулират много процеси. Винаги е добре да има някакъв лесно конвентуем подход между съдебните и административните региони най-малкото, защото още дълго време основните единици, от които ще се събира достъпна статистическа информация, ще бъдат общините и областите.

Аз съм убеден, че съдебната реформа не трябва да се мисли извън общия проблем за реформа на административното деление на страната. Половината от сегашните 265 общини в България нямат елементарен капацитет да реализират каквато и да е местна политика, а много от отговорностите на държавата им се делегират. Имаме общини с под 800 избиратели, там е проблем да намериш някой под 60 г. за кмет.

В цялата система от индикатори аз бих включил и рискови групи от гледна точка на права на деца, дезинтегрираност, възрастни с психически увреждания, проблема с бежанците и др., тоест има и много други неща, които един добре работещ и граждански ангажиран съд на районно равнище би могъл да върши. Това трябва да се отчита в натовареността му, ако добре си върши работата, това е добра инвестиция в доверието на хората към съда, а колкото повече доверие хората имат към съда по-често ще го търсят и за дела. Недоверието при всички случаи генерира малко дела. Така че това е инвестиция в няколко направления. Това е, благодаря!

Калин Калпакчиев, ВСС: Много благодаря, мисля, че засегнахте въпроси, които и ние трябва оттук нататък да развиваме и са може би най-важните. Сега вече е време за дискусия.

Д-р Румен Петров: По отношение на некрозата на социалната тъкан аз мисля, че тя се наблюдава много нависоко - не само в малките села, но и във Висшия съдебен съвет. В тази връзка смятам, че е по-добре да говорим не само за власт, но и за самоуправление.

Местната власт означава ли местно самоуправление? Защото местната власт се разбира като делегиране на задачи и по-малко като пораждаване на задачи. По същия начин съдебната система се бори да бъде самоопределяща се, докато местната власт не я разглеждаме като самоопределяща се, а като изпълняваща мислите на централната.

Това според мен е много важно и затова реформата на съдебната система на локално ниво не може да бъде разглеждана извън децентрализацията на други важни неща каквато е например незаченатата децентрализация на полицията и на Министерство на вътрешните работи. Има доста мисли по този въпрос и те всички тъпчат на едно място.

Какъв по отношение на бюджета например, и по отношение на приносите на местната общност се очаква да могат да бъдат в една устойчива и така да се каже понятна и полезна на хората съдебна система. Колко пари гражданите да даваме за местния съд, ако искаме да има съд? За здравната система например сме развратени напълно. Там дори не смятаме, че може да дадем пари за керемидите на здравния център, защото смятаме че тай е на лекарите, въпреки че не е така.

По отношение на този упадък имаме много работа, но аз мисля че е хубаво реформата на тази децентрализираща и самоуправляваща се идея, която мисля, че е много полезна, да бъде мислена заедно с другите неслучващи се децентрализации или корумпирани децентрализации, ако им поставим като самоцел има опасност да гангренира и там.

Това мога да кажа, защото нямаме време за повече.

Моите наблюдения са от перспективата на социалната работа, това е моят опит, от който говоря. Благодаря ви!

Калин Калпакчиев, ВСС: Смятам, че е повече от задължително да има и други дискусии, този разговор не може да приключи днес.

Това, което говорихме с г-н Живко Георгиев, помислете - ще е добре да направим нещо като каталог, в който да се опитаме да систематизираме всички онези активности на съдията в районния съд, които са извън гледането на дела. Какво може, какво е позволено на съдията да прави извън това да гледа делата си. Зная, че има колеги от вас, които могат да започнат този разговор, да споделят своя опит и аз ги призовавам да го направят.

Владислав Славов, председател на Съюз на юристите в България /СЮБ/: Уважаеми, колеги само като реплика към г-н Георгиев и това, което казахте г-н Калпакчиев накрая - нещо ни връщате към социализма. Съдията имаше такива задължения тогава и участваше в работата и на Общинските съвети и на разни комисии и се занимаваше с какво ли не, пропускате само прокуратурата, защото и тя имаше много задължения в тази посока. Спирам дотук.

Искам да засегна по-сериозни неща, които са свързани с темата и мисля, че натам трябва да се насочи дискусиата. Нашите съдии са достатъчно натоварени, за да мислим какво друго да им измислим като работа. Изключвам

някои районни съдилища, в които нещата драстично се различават от общата натовареност в страната.

Първото, което искам да кажа и за което никой не говори е, че правосъдието не е социална дейност, което означава, че в съд трябва да има лесен достъп, но всичко останало трябва да се плаща. По този въпрос трябва да помислим много сериозно.

Второ, достъпът до правосъдие не означава във всяка община да има съд, точно обратното означава този принцип. Други са критериите, които фактически определят принципа „достъп до правосъдие”. Чух един израз от доцент Йочев - „Съдът близо до хората”. Беше, но някога. Сега това не може да е принцип.

На следващо място, Върховния касационен съд не може да решава делата на цяла България. Ние в момента това правим. Няма по-лесно нещо от това, да кажем, че има представители на адвокатурата, не искам никого да обиждам, но адвокат дело не губи. Той в най-лошия случай печели право на жалба. Така, че във Върховния съд в момента един съдия средно годишно решава около 300 дела като докладчик (представяте си за какво си говорим) и няма дело, по което общо взето, да не се опитват да стигнат до Върховния съд. Ние имаме четиристепенни съдилища. Чухме много хубави примери какво е било преди 9 септември.

Ние сме една от първите държави в Европа, която прие Закона за медиацията – преди година-две отбелязахме 10 години от приемането му. Но резултатите, които отчитаме са уникални, ние не можем да кажем, дори, че имаме един процент дела решен с медиация. Защо? Ето ви връзката с правосъдието дали е социална дейност.

За натовареността не ми се говори, има много сериозни изследвания, но винаги я свързвам с това, което сега чух за първи път, че Законът за държавния бюджет преди години е определял някои от параметрите на съдебната власт. Знаем например, че в САЩ всяка година, когато се определя бюджета на един съд, на базата на критерии, основно свързани с тежестта на делата, определят и числеността и издръжката на съда за следващия период. Ние тези критерии ги работим от 10 години и още не сме ги направили.

Висшият съдебен съвет напоследък се занимава със съдебната карта, по-сериозно, вече излязоха някои разработки, които станаха и публични, но искам да Ви кажа, че вероятно реакцията, особено на законодателната власт в скоро време ще я чуем, ако не сте я чули вече. Само за пример ще Ви кажа, че това, което пише в закона, че Висшият съдебен съвет /ВСС/, определя съдебните райони е толкова относително, че повече не може, защото драстичният пример е определянето районите на административните регионални съдилища. Така или иначе тази компетентност на ВСС е очертана в закон и Народното събрание никога не нарушава Конституцията, когато реши да иземе тази компетентност и да направи нещо друго. Очевидно и в момента, тръгвайки от малкото, което вие мислите да направите, ще има съответната съпротива от законодателната власт.

След всичко това, което най-общо маркирах най-общо, искам да попитам защо се страхуваме от това, което чухме, че е станало в Австралия, в Скандинавските страни, Холандия и т.н.?

Аз доста години предлагам да направим едно много просто нещо, вече се уверихме че не ни трябва триинстанционното производство, максимално се опитваме да го ограничаваме във всички посоки, съвсем спокойно можем да се

върнем към двуинстанционното, което е масовото в модерния свят и оттук да помислим дали ни трябва тези четиристепенни съдилища или просто можем да премахнем едно от тях. Делата да свършват на апелативно ниво и във Върховния съд да се стига по изключение, както беше преди години.

Защо го предлагам това нещо – първо, защо ще решим проблемите на Върховния касационен съд, които така или иначе не се решават, защото делата са много. Върховният касационен съд вече е с над 100 съдии /говоря за Върховния касационен съд, не говоря за административното правосъдие, там проблемите са от по-различен характер/, но съвсем спокойно можем да помислим вече за тази численост от гледна точка на това, че ако някой ми посочи друг Върховен съд в света с повече от 100 съдии ще спечели награда /с шеговит тон!/ Шегувам се, разбира се, но Върховният съд по Конституция има съвсем други правомощия, трябва да го оставим наистина да извършва правомощията си, които са по Конституция и да му дадем възможност да работи нормално, а не в тези екстремни условия.

Така че наистина трябва да помислим върху това и да не си играем с нещата дали да закрием два-три районни съда или не, а да отидем наистина към една по-сериозна промяна. Вярно е, че ще я правим поне пет години, но най-малкото това на първо време ще ни реши проблемите с Европа и с този мониторинг. А в момента се занимаваме с дребни неща и нещата няма да намерят това решение, което ние наистина трябва да търсим. Решението го имаме в миналото, чухме от доц Йочев доста интересни неща и виждате, че тогава толкова много съдилища не е имало. В момента имаме 184 съдилища в страната. Имаме критики и в тази посока, имаме критики и от Световната банка и по отношение броя на съдиите и много други неща.

Трябва много сериозно да помислим за това и не трябва да се плашим да тръгнем към едно по-радикално решение. Благодаря!

Д-р Румен Петров: Искам да направя връзка между изказването на доц. Георгиев и изказването на г-н Славов.

Ние сме в тази дилема - институционализъм–деинституализация. Реформата на съдебна система е същото като деинституализацията на другите грижи. Или ще стъпваме господарски отгоре по света, по хората, или ще се грижим за това хората да се самоорганизируют, защото така участват и така е човешко. Очевидно сме по към г-н Славов, но движението е към г-н Георгиев.

Искам да кажа, че тези реформи, както реформата в съдебната система, така и реформата в социалните грижи, в образованието и спрялата на средата здравна реформа – те са все деинституализация. От някъде, където се решава изцяло, по бюрократични, от интереса на централната власт неща, към там, където е опитът на хората, които са засегнати от съответните дейности и съответните човешки дела, там да се случва решението.

Искам да направя връзка между тази трудна за произнасяне дума деинституализация на социалните грижи и деинституализацията на съдебната власт. Изключително свързани са на етичен, на ценностен принцип.

Калин Калпакчиев, ВСС: Наистина трябва да има промяна, не говорим затова, че трябва положението да остане такова, каквото е. Въпросът е каква да е промяната. Затова не съм съвсем съгласен с г-н Славов.

Моята идея е, че ние не трябва да подходим механично към този процес. Много би било лесно да закрием 10 съдилища или да обединим още 10. Но, ако

не сме си дали преди това отговор на въпроса „Какво искаме да постигнем с това?“ - дали само да направим икономии, дали самият ресурс, даден на съдебната власт и не е малък, чисто структурно да се използва по-добре. Имам предвид, че се дават много пари за съдебна администрация, която е ненужна или за сгради и пр., Въпросът е все пак съдията да е там - в населеното място, в общността, а как ще го осигурим това присъствие и трябва ли да го осигурим вече е въпрос на намиране на решение.

Владислав Славов, СЮБ: Не е въпроса само за икономика. Вярно е, че ако го направим това, което Ви предлагам, поне с $\frac{1}{4}$ бюджетът на съдебната власт ще намалее. Но, създавайки по-обединени съдилища, особено на първо ниво (моята идея е да създадем единен първоинстанционен съд, който да гледа всички видове дела) това означава, че ще имаме условия за специализация още на първото ниво, а тази специализация във всички случаи ни дава определени параметри, за които можем спокойно да говорим и по отношение на качеството, и по отношение на бързината. Много важни компоненти, за които в момента всички говорим и това са основните цели, които поставяме винаги в каквато и да е промяна. Ако проследите последните пет промени на Конституцията, които станаха в страната ни, четири от тях касаят съдебната власт, винаги едни и същи цели, винаги подобни цели.

Това е сериозното, което фактически си поставяме. Така че много лесно е да се мотивира промяната.

Съдия Елена Авдева, ВКС: Тук сме няколко върховни съдии, много мило, че г-н Славов ни цитира, действително е голяма бройката на върховните съдии в България, специално във ВКС /г-н Славов е специалист в административното право, но броя на съдиите във ВАС като че ли ни настига/. Не вземам думата само по повод тази реплика, не ми се иска да променяме фокуса на срещата, а да се съсредоточим върху съдържателната част, такава каквато я виждаме в тематичното ѝ наименование.

Струва ми се, че няма да имаме различия в убеждението, че това, на което сме посветили живота си е правосъдието, а то не обслужва съдебната система, то не е направено за нея, така че комфортът на който и да било съдия, районен или върховен, не може да бъде извеждан никога нито като приоритет, нито като цел, нито като кауза. Затова ми се струва, че не трябва да подминаваме с лека ръка тези поанти, които чухме от социолозите. Лично за мен сега е моментът да изразя респект към това, което прави комисията на г-н Калпакчиев, то наистина е много важно.

Господин Славов, когато във Висшия съдебен съвет се създаваха апелативните съдилища, ако имахме този комплексен исторически, социологически поглед, мисля че щеше да е друга картината и най-малкото щяхме да спестим на системата и много бюджетни средства и доста неудобства за гражданите и разпиляване на съдийски ресурс.

В този смисъл, за мен е много важно да се обединим около една плоскост, която, много държа да бъде правилно разбрана - не казвам, че правосъдието е социална дейност, но това е една високо нравствена дейност.

Искам да Ви дам един пример - в един малък град, в който и сега няма железница, преди години имаше само един съдия и правораздаваше дълги години. На този човек, фамилията беше забравена от социалното общуване, нямаше я в протокола, просто му казваха Съдията – „съдията минава”,

„съдията току що мина”, „съдията ми каза...”. В момента видях от статистиката, която е публикувана на сайта на Висшия съдебен съвет, че в този районен съд има седем районни съдии, но го няма Съдията. Онзи, съдия, който упражняваше влияние върху общността. И ми се струва, че е хубаво да се връщаме към тези светли примери и ще приключа с още един светъл пример, за да подкрепя своя призив.

Един изключителен юрист, аз съм имала привилегията да работя с него, Румен Янков, казваше: „Съдията не е чиновник, Съдията е дух.” За този дух искам да говоря, към този дух искам да обърна Вашето съзнание и, ако трябва да търсим /а аз виждам, че успешно намираме исторически примери/, нека да ги мислим, за да се почувстваме и по-силни, и по-уверени, и да можем да предлагаме някаква визия.

Знам, че няма лесно решение и затова още веднъж - респект към това, което е направил съдия Калпакчиев. Мисля, че всички сме длъжни, всеки според силите си, да подкрепим тези усилия.

Калин Калпакчиев, ВСС: Не е само мое усилие, тук са и колегите от комисията - Галя Карагъзова, Юлия Ковачева, имаше и други колеги. Така или иначе всички съзнаваме, че това е обща наша работа, не е по силите на един човек.

Благодаря много на съдия Адева, аз също смятам, че съдията не е чиновник, очевидно е, въпреки че упорито се опитват да го направят чиновник, съдията се съпротивлява и все още не се е предал.

Васил Петров, СРС: Дела има за всички. Преди години имаше предложение всички села около гр. София да бъдат изключени от подсъдността на Районен съд – гр. София и да отидат в подсъдността на множеството районни съдилища, които са около София – Костинброд, Сливница, Своге и др.

Ако аз живея извън София, в едно село и всеки ден пътувам на работа до София, ако реша да се съдя с моя съсед за някаква нива защо трябва да дойда до гр. София, за да се съдя за тази земеделска нива и защо аз трябва като съдия да гледам земеделски дела на тези села, които са около София, които не са никак малко на брой? Доколкото разбрах причината да не се приеме това предложение, което е много разумно и срещу което няма възражения между съдиите и прокурорите, е, че лобита на Частните съдебни изпълнители и лобито на Нотариусите възразяват, защото техните райони са обвързани с района на съдебния район.

В този ред на мисли - как можем да преодолеем тази съпротива, така че да бъдат доволни съдиите в тези районни съдилища, защото те няма да останат без работа и няма да ги закрият, ще бъдем доволни самите ние в Районен съд София, защото няма да гледаме хиляди земеделски дела, които няма защо да разглеждаме, а в крайна сметка населението на тези райони ще бъде доволно, тъй като няма да пътува до град София, за да си разгледа земеделското дело.

Това е първият коментар, който се връзва с това, което каза доц. Йочев, че е имало единодействие между съдиите и адвокатите едно време. Да, но сега имаме лоби и на ЧСИ-та, и на Нотариусите, имаме юридически професии, които не са съдии, не са адвокати, но имат интерес от работа на съдилищата.

Вторият ми коментар е към това, което каза г-н Славов преди малко за бройката на върховните съдии и за натовареността им. Преди две години Руската федерация, която е огромна страна, закри двата си върховни съда и каза, че не им трябва вече Върховен граждански съд и Върховен арбитражен съд (на тях той им беше на практика върховен административен), необходим е единен Върховен съд на Руската федерация и от 100 върховни съдии в единия съд и 100 в другия направиха един единствен върховен съд от 100 съдии. В този ред на мисли, ако сме започнали да районираме и да съкращаваме съдии, може да свършим една полезна работа.

Владислава Цариградска, РС Луковит: Понеже в аудиторията тук има и неюристи, а също и юристи, които не са магистрати, искам да направя някои уточнения, след което ще помоля г-н Славов да коментира.

Съгласно чл. 117 от Конституцията съдебната система е призвана да защитава права и законни интереси и на своите граждани така, както на държавата и на юридическите лица. Чак след това ще кажа, че, за да изпълни тази си задача тя трябва да е независима.

Следващото ми уточнение ще направя с позоваване на чл. 155 от сега действащия Закон за съдебната власт – клетвата, която всеки един български съдия, а също и прокурор (с приблизително идентично съдържание) е положил. Тази клетва аз съм положила с увереност, че ще изпълнявам професията си докато мога да съобразя тези ценности. /Прочита клетвата./

Въпросът ми към съдия Славов е: смята ли, че днес нашето общество (което дали ви харесва или не е един социален организъм) страда от несправедливости?.

Владислав Славов, СЮБ: Отговорът на въпроса е много труден, защото, ако започнем да разглеждаме нещата на плоскостта на всеки един съд ще получим много отговори. По-добре да говорим за другите неща.

На съдия Авдева искам да кажа, че проблемът във ВКС не е само тази голяма натовареност, а, че самият ВКС започва да ражда противоречива практика и това, че всяка седмица има тълкувателно решение едва ли решава проблема, защото вече правим два-три семинара, на които каним докладчици на върховния съд да си тълкуват тълкувателните решения. Но това е друга тема.

Съдия Елена Авдева, ВКС: Категорично не съм съгласна, че тълкувателната дейност на ВКС е инспирирана от неговата вътрешна противоречива практика. Не искам да влизаме в този спор и в тази дискусиата, други са ни целите, които днес са ни събрали.

Бонка Дечева, ВКС: Не споделям идеята на г-н Славов за това, че трябва да няма районни съдилища и не само заради правните критерии, които всички знаем, в смисъл, народът да е близко до правосъдието, но в много голяма степен поради социалните критерии, които сега чухме в смисъл, че в един малък град политиците много лесно могат да влияят на съда. Ако на един съдия могат да му влияят политици, то те биха могли да влияят на всякакво ниво.

Второ, ако в едно населено място се махне и съдът, политиците, които могат да влияят там без съд ще влияят още повече.

Закриването на районни съдилища, където и да е, би означавало засилване на несправедливостта и усещането на хората, че държавата ги е изоставила.

Има още много аргументи, няма да се спирам на всички.

Според мен не бива толкова бързо и рязко да се тръгва към това. Мисля, че като за начало би могло да се направи степенуване на съдилищата, според степента на натовареност, сложността на казусите и тези критерии, които видяхме в таблицата на натовареността. Дали ще е на две или три степени няма значение. Това да определя и заплатите – разбрахме, че и такова нещо е имало в българската история.

Още нещо като предложение, което чух на един семинар в Боровец, от испански лектор. Там, когато има кампанийни дела, съкращения или други и това рязко доведе до увеличаване на бройката за определен период от време, в определен район, там извънщатно командироваха съдии от райони, които не са натоварени в момента. Това осигурява възможност за уплътняване на натовареността на съдии, които не са натоварени в момента, за сметка на райони, които в момента са натоварени, без непрекъснато да се увеличава бройката на съдиите.

По въпроса за тълкувателната практика на ВКС – ВКС трябва да остане да гледа дела на граждани, защото това има значение за тълкувателната дейност, по един начин може да се прецени, когато си работил по казуса и по друг начин, когато ги гледат само долни съдилища и ти не можеш да огледаш отвсякъде този спор.

Може да сме много като бройка, едва ли ние сме виновни за това и едва ли това трябва да бъде в момента спор тук. В смисъл не бройката на хората, а мисля, че разсъждаваме по нещо друго. Така или иначе ВСС е взимал решение за всяка от тези бройки. Може би трябва да се помисли по въпроса за това, че разкрихме отделна система на административните съдилища, отделна система на специализираните съдилища – дали е имало основания за това, дали да останат така трябва да се анализира. Ние започваме веднага с районните съдилища, а има и много първоинстанционни административни, защо не започнем с тях.

Владислав Славов, СЮБ: Не съм предлагал да се закрият районните съдилища.

Димитър Димитров, РС-Каварна: Така или иначе темата е за районните съдилища. Нямам представа каква е била дискусиата в другите райони, присъствах на срещата в Апелативен район Варна.

Започвам с по-голяма теоритизиране на проблемите. Ние настоявахме да се кажат някакви конкретни параметри, които ВСС към настоящия момент преценява за удачни, за трансформация на съдебните райони.

Въпреки опита на колегите от ВСС да обяснят, че все още няма някаква избистрена стратегия, се оказа, че има вариант, който обмислят за Варненски апелативен район, като удачен за реструктуриране на съдебната карта.

Варианта, който те споделиха с нас, и от който започна голямата дискусиа беше закриване на всички районни съдилища, като административни структури в съответната област и оставане на районен съд само в областния център, като съдилищата, които съществуват към настоящия момент, на практика остават изцяло да съществуват във вида, в който са и в момента,

просто вече няма да бъдат административни структури. Ще станат като отделения.

Тогава въпросът беше какво цели тази промяна и какво ще донесе.

За нас, на пръв поглед означава просто да бъдат съкратени няколко заплати на председателя на съда, да бъдат закрити няколко булстата, на съответните съдилища и евентуално няколко главни счетоводители, които биха се трансформирали примерно в касиери. Нищо друго, тъй като колегите Ви категорично заявиха, че всички остават да работят там, където работят и в момента и ще изпълняват на практика същите функции, като изключим председателите.

Въпросът е каква е целта? Една от целите, както каза и г-н Славов е полесната специализация в определените отрасли на правото, това е добре, тъй като ние сме малки съдилища и някой път се налага да гледаме различни видове дела.

Тогава възниква проблемът, че хората, които са уседналите съдии така да се каже, които живеят там, където се намира сегашният съд, ще се наложи да пътуват например до друг град, където да разглеждат друго дело и ще се наложи да им се плащат командировъчни и пътни. Определено това излиза много по-скъпо, отколкото разглеждането на дела в момента там където са.

Втория проблем, който се оказа, че изобщо не е обсъждан е, например по гражданските производства проблемът с местната компетентност и местната подсъдност, тъй като, ако бъдат закрити всички районни съдилища всеки ще може да подава искова молба където си прецени, във всяко от отделенията. Примерно от Каварна или от района на Каварна би могъл, тъй като всички се намират в района на Районен съд - гр. Добрич, да подаде исковата молба в гр. Тервел, което е в другия край на областта, което означава, че там трябва да се води и делото. Тогава другата страна може да се откаже да говори, тъй като трябва да пътува до Тервел, за едно явяване, което най-вероятно ще се отложи.

Другият проблем – как ще се прави разпределението на делата, постъпват примерно в едното отделение, обвинителни актове, но кой ще ги разпределя? Трябва да ги разпредели председателят на съда в съответния областен град. Как ще ги получи той, ще изпратим делата там, за да ги разпредели и да ги върне обратно или да ги сканираме и да му ги изпращаме, или по телефон да се чуваме, защото понякога няма интернет и няма възможност да се изпратят?

Тогава, като започнахме да задаваме всички тези въпроси, членовете на Комисията ни каза: „Вие виждате, че самите ние не сме готови, ние не сме обсъдили тези неща“.

За нас тези въпроси са практически и аз затова взех думата, тъй като за нас са важни практическите въпроси. Като се върнем в понеделник на работа колегите ще ни питат за какво сме говорили, какво научихме и какво разбрахме?

Ние трябва да дадем някакви отговори, някаква перспектива, на това което се говори, поне хипотетична перспектива на това, което може да се случи. Никой не иска да му закрият работното място. Никой не иска да пътува, макар че аз самия пътувам, тъй като не живея в Каварна, никой не иска да пътува, за да ходи на работа, особено ако не му плащат пътните разноски.

Тези въпроси са може би дребни, но според мен те ще утежнят положението, тъй като най-малкото и финансово ще утежнят ситуацията,

защото всичко това струва пари и вместо да правим икономия, ако се направи това разделение средствата ще бъдат още по-малко.

Колеги тогава питаха в София вместо да има един голям районен съд, да бъдат направени съдилища по районите в града и тогава няма да има такова струпване на дела, както колегата пита за селата около София.

Във Варненския район проблемът е, че съдилищата работят с няколко общини. Районен съд Варна обслужва шест общини, Районен съд Девня обслужва три общини и Районен съд Провадия - също три общини. Въпросът е, че в Девненския район населението е по-малко и питаха какъв е проблемът две от общините, които обслужва Варна да бъдат прехвърлени към Девня и Провадия. Първо, че те са по-близо до тези градове и второ ще разтоварят Районен съд-гр.Варна. Това са по-практически и лесни неща, които могат да се направят.

Аз попитах и друго, ако закрият съда и се наложи за наказателно дело в друг град, всеки Общински съвет във всеки град излъчва съдебни заседатели, ако трябва този съдебен заседател да пътува 60 км., за да се яви на дело, мислите ли че ще отиде?

Благодаря Ви!

Калин Калпакчиев, ВСС: Благодаря! Искам да кажа, че това, което са споделили колегите не се споделя от мен поне, не се споделя и от голяма част от другите членове на ВСС. Това беше идея на един колега прокурор, който може би, имайки предвид йерархичната структура на прокуратурата и това, че Районните прокуратури не са юридически лица, може би той така си го представяше и му изглежда, че това ще е лесно решение, за един ден закриваме всички районни съдилища и оставаме само тези в областните градове и реформата е приключена.

Аз смятам, а и повечето колеги в съвета, с които говорихме, имайки предвид тези конкретни въпроси, които поставихте, се убедиха, че това не е решение.

Положителното нещо, което се случи в месеците на обсъждания беше, че доведе до убеждение самите членове на Съвета, които нямаха ясна представа какво представлява този процес, че нещата не са толкова прости, колкото им изглеждаха в началото и че в момента /това е моето мнение/, концепцията за това каква да бъде реформата не е изяснена., тя предстои да се изяснява. Тази концепция трябва да я изясним всички ние.

Мария Москова, РС-Царево, преди това в РС Малко Търново: Колега, аз напълно Ви подкрепям. Районен съдия съм и работя като такъв вече над 11 години и то точно в погранични, малки райони, така че мога да изразя впечатленията си пред Вас, от конкретната специфика и смея да твърдя, че всеки един от районите, в които всеки от нас работи като районен съдия, лошото е, че нас районните съдии рядко ни питат къде са проблемите и предложенията, които можем да дадем за подобряване на работата.

Няма значение къде ще правораздавам, дали в съдебния район в Царево или ще ме изместят в Бургас, докато съм положила клетва да правораздавам и съм си избрала тази професия ще го правя с желание, докато имам сили и мога, без значение къде работя.

Освен проблемите, които постави колегата, маркирам като специфика в двата наши региона, предния в който съм работила и сегашния, като твърдо подчертавам, че използвам думата миграция, а не бежански поток.

По темата за ролята на съдията в местната общност. Съдията трябва да е инициативен, той трябва да е този, който да обединява в рамките на позволеното от закона, за структурирането и организирането дейността в съдебния район и стиковането на различните действия, касаещи различните институции и служби до крайния резултат на правораздаването, защото населението не го интересува колко дознатели са работили, а този каналджия като е хванат каква присъда е получил и кога.

В малките градчета е важна фигурата на съдията, защото се съобразяват както местната власт, така и институциите и съдията трябва да е достатъчно почтен и отговорен, за да му тежи думата. Ако тези съдилища се прегрупират или закрийт кой ще пътува от Бургас, за да бъде в пограничния район в 23.00 ч., за да разпитва бежанци, които не могат да бъдат задържани повече от 24 часа и от „Миграция” стоят и ги чакат? Кой ще си плати от собствения джоб, през нощта, например зимата, за да бъде там и как ще стане това?

При нас в Царево от август месец щатът ни не е попълнен, от трима съдии работят двама, до момента сме приключили 1700 дела, от август месец работим до 23-00 часа през нощта без събота и без неделя. Ние не можем да знаем кога ще дойдат групите, нито мога да кажа на дознателя или на граничния – нашата територия имаме две РУП, едно ГУП и обслужваме по-голямата част от територията на съседното ГУП, което е в съседния съдебен район, защото границите на съдебния район не съвпадат с територията на ГУП.

Обяснете ни каква е вашата идея и какво смятате да правите, за да можем и ние да се включим. Адмирации, за това, че ни поканихте, наистина имахме нужда и ние – районните, да кажем какво мислим, а досега не бяхме питани.

Доц. Евгени Йочев: От това, което чух, аз разбирам, че технологията е нарушена. Идеята, ако е ясна, каквато и да е тя във връзка с районните съдилища, тогава е налице това, за което стана дума - всеки окръжен съд трябва да направи собствения си модел, защото при всички проблеми е специфичен. Общите параметри не могат да се приложат в обща степен навсякъде. И тогава би трябвало да се тръгне отдолу нагоре, защото е ясно, че този ВСС не може да реши нищо. Мисълта ми е, че, ако вие дадете идеите, вие дадете критериите, тоест всеки един окръжен съд би могъл да изработи собствената си стратегия, собственото си виждане, които да дойдат във ВСС, да се обобщят и там да се търси вече конкретното решение, което не може да бъде по един общ калъп.

Виждате как някои неща се изпускат от чисто практически план. Гледат се най-общо – финасите, бройката, хората, а самата технология на процеса на правораздаване, на отношенията на съдиите към хората, остава извън кадър.

Ако това е началото – отгоре надолу, аз мисля, че, когато се приберете трябва в рамките на окръга да направите това обсъждане и тогава всеки един ще има възможността да изясни проблема за всеки район.

Висшият съдебен съвет има идеята, която трябва да реализира, вижда я по този начин, спуска я надолу, но не е наясно какво става с хората, организацията. Мисля, че бихте могли да се възползвате от една такава възможност.

Мария Московска, РС Царево: Само да кажа още нещо – на местно ниво окръжният и апелативният съд в Бургаския регион излязоха с твърдата позиция, че към дадения момент и ситуация никакви промени, като закриване или обединяване нито са желателни, нито са полезни да бъдат извършени. Но не знаем след тази позиция какво става. Критерият не може да е еднакъв за всички РС, трябва да се гледа спецификата, като се започне от всеки районен съд, така и по окръжни и апелативни региони.

Съдия Елена Авдева, ВКС: Само едно изречение - много ме разтревожи това което казахте току-що, колега. С цялото си сърце Ви разбирам и аз съм била районен съдия, но не можем да твърдим, че не трябва да има промяна, най-малко в тази млада аудитория, аз очаквам обединяване около такава идея. Промяната е задължителна, въпросът е да я направим интелигентно и в полза на обществото, по този начин ще бъдем полезни и на себе си.

Нека да мислим в тази насока. Обществото иска друго от нас.

Адвокат Любомир Денев /Висш адвокатски съвет/: Като член на Висшия адвокатски съвет съм председател на Работната група за съдебната реформа на Българската адвокатура.

Взимам думата от доц. Йочев, който прекрасно каза кои са партньори, когато се борим за независимост на съда и за качествено правосъдие. Крайно време е да си дадем сметка, че качеството на Българската адвокатура и качеството на Българския съд са в абсолютна корелация. Не може да има качествено правосъдие, ако няма качествена адвокатура и имаме едни и същи интереси. Ние се борим за независимостта на съда, това е естественият ни стремеж, за да може, уважаеми колеги, решението да е плод на професионалните знания, на аргументите и крайният извод на съда, решаващата воля да се формира на базата на това, което се е случило по делото. Другото – ние сме в свободна конкуренция, означава непрогнозируемост на съдебното решение, а това също е в интерес на Българската адвокатура. Ние самите се борим за независимост. Ние се борим да бъде удобно както за гражданите, така и за техните процесуални представители, ние нямаме собствен интерес. Един път сключен адвокатският договор това е вече интересът на гражданите, които са потребители на дейността на правораздавателната система.

Абсолютно споделям констатациите, които изложиха колегите, затова няма да се повтарям.

Необходимо е да се направи много точна преценка на вида на делата, на структурата на населението и е необходимо да се направи не закриване на районните съдилища, а симетриране на районните съдилища, като съответно това би могло да стане и чрез преместване на общини към районни съдилища, за да се осигури адекватно натоварване.

Също така ще погледна и от една друга гледна точка – все повече ние говорим, но не правим нищо съществено до момента за електронно правосъдие и електронно правителство.

Има една голяма група дела, която е в компетентността на районния съд и които биха могли с необходимите законодателни промени да бъдат

преместени за разглеждане и решаване към районните съдилища с по-малка натовареност.

За да се случи това, примерно заповедното производство, но затова е необходимо да се случи голямата промяна и да се въведе електронното правосъдие, тогава аналогично на другите регистри, би могло този тип производства да бъдат разглеждани съвсем елегантно от всеки съд, при спазване разбира се на правилата за случайно разпределение.

Също така е важно да се знае, че правосъдието трябва да бъде достъпно и всяко едно затруднение, включително увеличаване на съдебните такси, не е мотивирано при положение, че икономическото състояние в страната е изключително тежко. Цели райони се обезлюдяват. Да се говори за оскъпяване на услугата заради бюджетните изисквания, това е несправедливо и недемократично. Всякакви мерки, свързани с финансови условия, биха били и от гледна точка на адвокатите и на техните доверители, неприемливи.

Аз имам и много други предложения, но тъй като наистина времето много напредна ще се възползвам да ги предам писмено на уважаемата Комисия.

Съдия Яна Димитрова - РС-Разлог: Някак си се разкрих в примера на съдия Адева за съда с един съдия някога, а сега със седем съдии. В много отношения нещата не са се променили в Районен съд-гр. Разлог, ако това Ви успокоява.

Аз съм на мнение че съдилища следва да бъдат закрити, но преди да се стигне до това кои да са тези съдилища, тук до някъде ще се съглася с представителя на адвокатурата, че е необходимо съдът да се разтовари от някои видове дела. Споменаха се заповедните производства – те са може би две трети от гражданските дела, а може би и 50 процента. Това е един огромен обем, който изисква човешки ресурс, по мое мнение това не е същинска правораздавателна дейност, която би могла да се поеме от съдебните изпълнители или от друг подходящ орган. Имаше такава идея. Има много държави, в които нотариусите извършват дейност по прекратяване на брак по взаимно съгласие, например, по гражданската регистрация и др., които в момента са възложени на съдилищата. Абсолютно ненужно се хаби ресурс.

Тоест, ако се оптимизира правораздавателната дейност от гледна точка на материалната компетентност, много лесно ще се изчисти и въпроса за натовареността на съдилищата, респективно за съдебната карта.

И според мен тръгваме малко отзад напред. Тръгваме от ВКС към районните съдилища, тръгваме от закриването, а после да видим какъв ефект ще произведе това. Може би първо трябва да тръгнем от реформата в материалната компетентност на съдилищата и тогава да видим кой съд е нужен, защо е нужен, колко съдии са необходими. Съгласете се един съд, в който правораздава един съдия, обезпечаваме ли случайно разпределение на делата, обезпечаваме ли компетентност по материя? Тоест моето мнение е, че преди да стигнем до това да режем от административни единици, да видим дали не можем по някакъв друг начин първо да изчистим други неща.

Камен Гатев, РС – Пещера: Аз искам една такава и искам да Ви попитам, няма ли начин за в бъдеще да питаме самите местни общности какво мислят по въпроса за това да има ли съд в техния по-малък град или не.

Тъй като има много специфики във всеки район, например аз съм в Пещера и ви казвам, че там има кризисен център за деца и пострадали от насилие, има и много центрове за настаняване от семеен тип наблизо, в Брацигово.

Знаете, че по Закона за закрила на детето, децата над 10 години трябва да бъдат изслушани. Ако утре те трябва да пътуват примерно до Пазарджик, кой ще осигури транспорта, кой ще осигури комадировачни, присъствието на всички тези социални работници?

И друго, ако се вземе мнението на Общинските съвети и им бъде обяснено на тези хора, че се налага да направим тази реформа, самите хора може би ще възприемат, че е необходима реформа.

Може да се измисли и механизъм например тази община да бъде целево финансирана, да подпомогне тези граждани, които ще им се наложи да пътуват по-далече и да отделят време.

Така може би и самите хора биха осъзнали, че е по-добре за самите тях в крайна сметка да го няма този съд, да се съгласят да не се правят тези разходи и да се направи реформа. А сега ще останат с впечатлението, че тяхното мнение не е взето и това решение им е спуснато отгоре и това според мен няма да е добре. В най-лошия случай ще се чуе и тяхното становище каквото и да е то.

Съдия Ивелина Велчева, РС-Балчик: Всички съдии от нашия съд сме против реформа на съдебната карта, касаеща районните съдилища. Причината точно е достъпът до правосъдие, за което говори г-н Йочев.

Миналата година чествахме 135 години от създаването на Районен съд-Балчик и ми се наложи да чета някои стари писания, до министъра на правосъдието. В тях се казваше така: „Необходимо е повече съдилища, защото по този начин ще се защитят интересите на гражданите, оттам и интересите на държавата, няма да се намали производството и много престъпления ще бъдат наказани, а не да останат ненаказани”.

Съгласна съм с двуинстанционното производство, което беше предложено. Не съм съгласна, че съдебната система не работи за създаване на електронно правосъдие – почти всички съдилища работим по „пълна електронна папка”, имаме отдалечен достъп до делата.

Какво трябва да се направи? Това, което каза г-н Георгиев – просто трябва да се засили ролята на съда в местната общественост. Това са т.нар. превантивни дейности, които са коментирани пак от края на миналия век от бивши съдии, да отидем при учениците, да им разясним какво е правото, какво трябва да направят, какво не трябва да правят, да работим по института за медиация, да работим с деца.

Това касае малките районни съдилища според мен, големите съдилища имат достатъчно работа, а и имат и медиатори, които могат да свършат работата, която обикновено правим ние съдиите в малките съдилища.

Съдия Георги Георгиев, РС-Тутракан: Моят въпрос е, каква е целта на самата реформа? Вие сте поставили доста приоритети, като започнем от повишаване качеството на правосъдието, увеличаване на достъпа до правосъдие, коригиране на натовареността, финансови икономии и др., някои от тези приоритети са несъвместими един с друг.

Няма как като закривате единици да увеличите достъпа до правосъдие. Неминуемо всяко едно закриване е минус, независимо колко ще закрием, винаги се стига до отдалечаване на съда от населеното място.

Всичкото това оставя едно впечатление, че се прави някаква реформа, за да се постигне някакъв резултат и след това да видим ефектите.

Да започнем от самия анализ. Моите почитания към труда, който сте положили, безспорно информацията, която сте дали, е доста ценна, но доста голяма част от индикаторите, които ползвате са изкуствено генерирани. Например Вие нямате никакви данни за криминогенната обстановка, използвате данните само на областно равнище, нямате данни на ниво РПУ. Ясно е, че няма как да я получите.

На следващо място, т.нар. дигитална свързаност - вие нямате абсолютно никаква информация каква е компютърната грамотност на самото население, какво част от тях реално ползва или не ползва интернет. Имате данни каква част от населените места са обхванати от широколентовия достъп, но нямате данни за останалите индикатори.

Най-важното – достъпът до правосъдие, използвате изкуствен индикатор „отдалеченост между районните съдилища“, който не дава, според мен, абсолютно никаква информация. Достъпът до правосъдие се състои в това за колко време определени групи от населението могат да стигнат до съда – това означава, както от населението, което е концентрирано в самия център, времето за което ще стигнат до съда е нула, обаче това обхваща възможността и населението от малките населени места да стигнат до населеното място, в което е съдът. Например там можеше да се приложи един напълно изкуствен коефициент, брой на населението и километри. И така ще постигнете някаква ориентировъчна точност.

В самия доклад изрично сте посочили, че не ползвате никаква информация, която е свързана със самия транспорт, който съществува на място, тъй като няма налични данни, има единствено за ЖП транспорта, няма за автомобилен и т.н.

На следващо място в самия доклад е заложен старият метод за натовареност, която е брой дела на съдия, но сега има нови правила, като е хубаво и те да се разработят една-две години, за да се видят резултатите.

Няма данни какви са разходите за поддържане на съда в съответното място.

Няма анализ как ще повлияе едно закриване върху всички останали структури, говорим за Агенция по вписванията, съдебни изпълнители, нотариуси, дознатели и др. Това са съвкупни фактори, които влияят и върху демографския процес и върху натовареността на съда, но те не са взети предвид, в резултат на което самите резултати до които се достига в този доклад са малко абстрактни.

В крайна сметка целият този доклад достига до един извод, който е, че натовареността е линейна функция от населението, аз стигнах до този извод, защото влиянието на другите фактори е пренебрежимо малко.

Въз основа на доклада, приет от ВСС по протокол № 40/2015 г. се генерират изводи като например – удачно е да има един съдия на 10 000 души, демографски критерии, и пр. при положение, че досега афишираме, че има и други фактори, които влияят, като натовареност на съдията, като социално-икономически фактори и др.

Следващ извод – удачно е съдът да функционира с шест до осем съдии при оптимална натовареност – тази цифра не можах да разбира как е генерирана. Как оптимално може да функционира съдът и да се разпределят делата и да се запази принципът на случайно разпределение на делата при шест до осем съдии? Защо не са десет или четири? В нашия съд например има специализация при трима съдии, не е никакъв проблем да се извърши специализацията, организацията във връзка с отпуските, възможността за заместване, възможността да се реагира на определени внезапни ситуации. Всичко е чисто организационен въпрос и в 90 % зависи от административния ръководител и колектива.

Цялостният извод на самия доклад не дава отговор на въпроса, който поставих в самото начало – какви са приоритетите, ако ще е натовареност на съдилища – решението е закриваме малките и ги препращаме към по-големия съд, ако целта е икономия на средства – тогава ще видим кои са неефективни при съотношение примерно дела спрямо издържане и тях ще закрием. Ако целта е да се увеличи достъпът до правосъдие – нищо няма да махаме, защото това е възможно най-добрият вариант, защото всяко закриване ще намали достъпа до правосъдие.

В конкретния случай мисля, че трябва да се обърне внимание освен на това, което каза колегата от Висшия адвокатски съвет за прерайониране, което е много удачен вариант, но и препоръките на Световната банка.

В доклада на Световната банка не се говори за закриване на съдилища, а се говори за съвсем други мерки, които могат да бъдат взети. Там се говори за оптимизиране на щатове, за окръжни, апелативни съдилища, за военни съдилища, за следователи и т.н., за съвсем други неща се говори в този доклад. Говори се за прекратяване на практиката за командироване на съдии, за децентрализация на бюджети. За ликвидиране на определени административни единици, като съдилища не е заложено като вариант за решаване на проблема.

Съдия Петина Николова – РС-Нови пазар: Аз също смятам, че към момента много избързваме, тъй като не сме дали отговор на най-важния въпрос – какво целим с тази съдебна реформа. Преди да се отговори на този въпрос не можем да даваме никакви предложения и не можем да ги обсъждаме. Няма как да кажем дали един съд трябва да бъде закрит или трябва да остане, ако ние ще разберем какъв ще е ефекта от неговото закриване, но не знаем дали това е търсената цел.

На второ място, смятам че избързваме, защото не са решени някои от другите въпроси, все още предстои както оценката на натовареността на съдиите, предстои доколкото знам и промяна на класификатора на съдебната администрация. Трябва да бъде изготвена методика за оценка на натовареността на самата съдебна администрация.

Преди това да бъде направено няма как да кажем един съд доколко е ефективен и доколко е оправдано неговото съществуване.

Предстоят някои законодателни промени и ще дам един пример – в ГПК предстои въвеждането на едно ново производство и това е издаването на европейско удостоверение за наследници, което също ще се отрази на натовареността на съдилищата. Доколкото знам законопроектът е да бъдат въведени като подсъдност на районно ниво.

Затова мисля, че към този момент всякакво обсъждане на конкретни предложения са излишни.

Изключително много се радвам, че ВСС са се отказали от идеята да закриват поголовно районните съдилища, като ще се съглася с колегата Димитров, че, когато дойдоха представителите на ВСС на обсъждането във Варненския апелативен съд точно това прозираше зад изказванията им, те казаха, че това не е конкретно предложение, но какво ще кажете, ако се случи това.

Галина Карагьозова, ВСС: Колеги, много съжалявам, че явно по райони членовете на ВСС, които са идвали при Вас са дали една съвсем превратна представа какво всъщност цели ВСС и в частност Комисията по натовареност.

Безспорно е, че трябва по някакъв начин да подобрим работата на съдебната система, не обичам думата „реформа“, затова го формулирам така.

Дисбалансите в системата са толкова очевидни, толкова нетърпими, мисля че няма да има човек в тази зала, който да отрече, че е необходимо нещо да се направи. Не само самата система страда от това, страда вече и обществото. Отвсякъде получаваме много ясни сигнали, недвусмислени, че трябва нещо да се направи.

Съжалявам, че е останало впечатление, че ние сме се насочили към поголовно закриване и на цяло ниво районни съдилища.

Колеги, няма такова нещо. Това е категорично невярна теза, никога не е развивана тази теза.

Висшият съдебен съвет се намира на най-важния етап – аналитичния етап, какво трябва да направим и как да го направим. Мисля, че целта е ясна – не се цели непременно финансова икономия. Особено в първите години и каквото и да решим, че е необходимо да се направи и както и да решим, че е необходимо да се направи, такава икономия няма да има и ние трябва да сме наясно с това. Идеята е да се рационализира дейността.

Тук се чува мнения, които са разбира се частни случаи. И в момента в системата много се пътува, така че ние трябва да решим този проблем не така, че да докараме вместо едните колеги, другите колеги да започнат да пътуват. И за всеки един от компонентите, които в момента като ръководна идея какво е необходимо да бъде отчетено, за да се направи една успешна реформа - ние в момента това изчистваме, на какво трябва да се обърне внимание и как то да бъде приложено на практика, За това тази кръгла маса за мен е от изключително значение. Това трябва да направим.

Първо, да уточним необходимите индикаторите, необходимите обстоятелства, които трябва да бъдат отчетени, тези специалисти, с които ние сме работили са дали една чудесна база, една чудесна основа, една отправна точка, от която обаче ние трябва да започнем да разсъждаваме и трябва да започнете да разсъждавате основно вие. Най-сетне магистратурата трябва да е тази, която да вземе нещата в своите ръце.

След като изясним какво точно и как искаме да го направим вече предстои работата по места, отчитането на всеки един конкретен фактор, за всяко едно конкретно място, за да не се стигне в един момент, вместо до добрата идея да се рационализира работата до обратното, до един пълен хаос, който няма да доведе до нищо, само ще затрудни работата на системата, ще затрудни и достъпа на хората до правосъдие.

Мисля, че трябва вие да се активизирате. В момента сте поканени една малка част от представителите на районните съдилища, само поради това, че залата е малка.

С намерение сме да поканим по същия начин и прокурорите, да чуем всички мнения, да вземем предвид всичко онова, което е действително важно, но мисля, че трябва да бъдем категорични, че нещо трябва да се промени.

Аз лично, за себе си имам идея какво трябва да се промени, но наистина необходимо е да очертаем всички онези фактори, които са важни.

Да, важни са и би било добре да имаме подкрепата и на изпълнителната, и на законодателната власт.

Знаете идеите например за заповедните производства – ние отдавна поддържаме идея, че специално за тях трябва да не бъдат обвързани с местна подсъдност и да действат на принципа така, както действия до момента Търговския регистър, заявлението си го подаваш където и да е, само по електронен път, там където е най-малко разтоварен съдът, при абсолютно случайно разпределение, заявлението може да отиде в другия край на страната, получаваш заповед и едва тогава, когато евентуално се получи възражение, тогава би могла да работи местната подсъдност. Заповедните производства в различните райони варират от 50 до 60 и над 60 %.

Това е един сериозен проблем, системата може да бъде разтоварена и от много други дейности, които в момента са предоставени по компетентност за решаване на съда, а те не са негова работа – издаване на разрешение за теглене от детски влог, няма да ги изреждам.

Ако сега се обединим около идеята, че нещо трябва да се направи, мисля, че ще направим и начина.

Йовка Бъчварова, РС Котел: Съгласна съм, че трябва да има съдебна реформа и реформа на съдебната карта, но мисля, че очакванията във връзка с тази съдебна карта са натоварени с прекалено много очаквания, а не такива които биха могли да се постигнат с реформа на съдебната карта.

Говорим най-напред за разтоварване на съдилищата, значи това е законодателен проблем, той не може да се постигне чрез реформа на съдебната карта.

Освен това – повишаване качеството на правосъдието, ако аз правораздавам некачествено в моя съд, аз ще правораздавам некачествено по същия начин и в съда, в който ще бъде преместена.

Според мен се тръгва в една изначално неправилна посока. Благодаря Ви!

Калин Калпакчиев, ВСС: Коя е правилната посока? Качеството на правосъдието, знаете, че е понятие което съдържа много компоненти. Това е само едната му страна – съдията да е добре подготвен и да постановява добре мотивирани актове.

Качеството на правосъдието включва и много други елементи, включително съдията да има възможност да се обучава по-добре, да е по-малко натоварен, за да може да отделя повече време на отделните дела, да се отнася добре със страните, така че страните независимо от резултата от делото, да излизат от съдебната зала с удовлетвореност, да няма пряка зависимост от резултата и удовлетвореността, това са изследвания, които от години се развиват в рамките на и извън Европа.

Тодор Галев има реплика.

Тодор Галев, Център за изследване на демокрацията: Абсолютно подкрепям всичко, което казахте. Никога преди не съм се занимавал и бях много учуден, когато започнах да търся анализи за последните 20 години и в единствения анализ, който намерих, взимаха грубо казано между 5 и 10 фактора.

Ако можем към тези 80 до прибавим още 80 или 180 ще е много хубаво и това е моя апел.

Има и много работа, която Вие трябва да свършите, примерно – питате за полицейската статистика, Вие по-добре знаете, че полицейската статистика е несъотносима, не можеш да проследиш едно заявление в полицията дали стига до дело или не, просто са несъотносими заради различията в структурата на полицейската статистика. Говоря като статистика няма съотносимост.

С г-жа Карагъзова бяхме в една държавна институция, финансирана от държавния бюджет, с искане да предоставят данни на Висшия съдебен съвет за разстояния, остайността на пътя т.н., което е важно за достъпа до правосъдие, отговориха ни, че сега няма да ни дадат.

Калин Калпакчиев, ВСС: Аз не случайно казах, че това, което Тодор Галев направи, до голяма степен със собствените си усилия и без участието на Висшия съдебен съвет, тоест ВСС отказа да финансира неговото изследване, въпреки че ги помолихме. Сега ги молим да дадат някакви средства, за да развием това изследване, тъй като ние знаем, че то не е свършено, но то е първата стъпка. Не срещаме разбираме..

Съдия Нели Куцкова, АС-София: В случая ще взема думата като бивш председател на Окръжен съд, който е отговарял за девет районни съдилища, в продължение на над десет години.

Първо, намирам, че идеята да се съберат районни съдии е прекрасна, защото когато събираш само апелативни или окръжните председатели не се знае какво ще стигне до колегите по места.

Вие трябва да обяснявате на председателите на окръжните съдилища какви са вашите проблеми и да предлагате решения, защото наистина натовареността е изключително различна.

Трябва да има равномерна натовареност, част от нещата ще се решат със законодателни промени в процесуалните закони, както каза колегата, но организационно е изключително важно да се направи и по места, и тези предложения да изхождат от места и да се предлага на Висшия съдебен съвет, защото и той не може да достигне навсякъде.

Ще използвам случая да кажа, че огромна част от аналитичната работа е свършена, от там нататък има да се върши още много работа.

Благодаря Ви за вниманието !

Калин Калпакчиев, ВСС: Може би е време да приключваме, въпреки, че аз усещам, че имаме нужда още да говорим и може би в скоро време ще организираме продължение на тази среща, ще поканим и други колеги.

Това, което каза съдия Куцкова, според мен е важна поанта на разговора ни, ние го споменахме и в хода на обсъждането на доклада на доц. Йочев, че

съдебната власт има правото по закон да решава какви да бъдат съдебните райони, къде да има и да няма съдилища.

Това, което Ви обещавам е, да запозная в най-скоро време в открито заседание Висшия съдебен съвет за съдържанието на тази дискусия и да кажа какво сме говорили и наистина Ви призовавам, ще предложа и на останалите членове на Съвета да не се обсъждат конкретни предложения, без да има готовност за това. Ще предложа, когато говорим за съдебна карта трябва да видим какво става с военните съдилища, със специализираните, с административните съдилища, и ще ги призова да изясним каква трябва да бъде съдебната карта, преди да тръгнем да предлагам нещо.

Именно поради тази причина призовавам и вас - мислете и пишете конкретни предложения до нас, затова как вие виждате реформата на съдебната карта, по отношение на районните съдилища, мислете за това, което каза г-н Георгиев, каква според Вас трябва да е ролята на районния съд в общността, тоест да кажем, че съда не гледа само дела, а има много по-голяма роля в местната общност, да я формулираме, да направим един каталог, грубо казано.

Освен това, критериите за които говори колегата от Тутракан, докладът, приет от ВСС и доклада на Тодор Галев, който отново ще настояваме да бъде разширен.

Докладът, приет от ВСС имаше за задача да постави едни критерии, които в никакъв случай да не са окончателни, да бъдат основа за разговор.

Аз споделям много от вашите възражения, които казахте и за специализацията и за съотношение броя съдии – население, всички критерии, които споменахте подлежат на дискусия и на промяна.

Поантата, с която ще завърша е на съдия Куцкова - смятам, че всичко е в нашите ръце, така че никой няма да спусне решение отгоре.

Благодаря ви за участието !

Срещата приключи в 13,30 часа